

ISSN: 2146-1961

Karakaş, M. (2023). Destancılık Geleneği ve Sivas Halk Destancıları, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 14(51), 308-327.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.3235>

Makale Türü (ArticleType): Araştırma Makalesi

DESTANCILIK GELENEĞİ VE SİVAS HALK DESTANCILARI

Mesut KARAKAŞ

Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, Sivas, Türkiye, mesutkarakas58@hotmail.com

ORCID: 0000-0001-9987-9147

Gönderim tarihi: 15.10.2022

Kabul tarihi: 05.02.2023

Yayın tarihi: 01.03.2023

Öz

Edebiyatımızda destanlar, millî destanlar ve halk destanları olmak üzere iki şekilde ele alınır. *Millî destanlar*; milletlerin din, fazilet ve kahramanlık maceralarını konu alan millî karakterli uzun manzum hikâyelerdir. *Halk destanları* ise; halk şairlerinin farklı konuları şiirlerinde işleyerek oluşturdukları destanlardır. Çalışmanın konusu ise *halk destancılığıdır*. Halk destanları, geçmişten günümüze halk şairlerinin şiirleri arasında yer verilmiş bir türdür. Halk destanlarının asker, dulavrat, dua, hastalık, hayvan, iki evli, kahramanlık, karı-koca, kıtlık, memleket, meyve, namaz, öğüt, savaş, yaş gibi birçok konusu vardır. Halk destancılığı XX. yüzyılın ilk çeyreğinden sonra özellikle İstanbul gibi büyük illerde âşıkların kahvehanelerde şiir okumasıyla başlamıştır. Sonrasında âşıkların bu şiirleri bastırarak halkın yoğun olduğu mekânlarda satarak para kazanmaları halk destancılığının yolunu açmıştır. Destancılar memleketlerinde ve ülkede olup biten olayları şiirlerinde anlatmış, yeri gelmiş kendinden de bir şeyler katarak ilgiyi artırmaya yönelik yorumlardan da geri durmamışlardır. Destanlar, matbaalarda A4 kâğıdından biraz daha büyük kâğıtlara 1000 adet hatta 5000 adet bastırılmak suretiyle halka açık mekânlarda satılmıştır. Bu yerler genellikle; meydanlar, cami önleri, pazar yerleri, seyahat esnasında trenler ve tren garları gibi mekânlardır. Bu gelenek 1980'li yılların başına kadar icra edilmiştir. Destancılık; şiir söyleme kabiliyeti, halkı etrafında toplayacak bir sese sahip olma ve makam bilme gibi vasıflar isteyen bir meslektir. Bu vasıflara sahip olanlar destancılığı uzun yıllar yapmıştır. Seksenli yıllara kadar rağbet görmüş bu gelenek, bu tarihten sonra kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla kendine alan bulamamıştır. Çalışma, destancılık geleneği ve Sivas'ta destancılık geleneğinin tespit edilen icracıları hakkında bilgileri ihtiva etmektedir. Sivas halk destancıları iki başlık altında ele alınmıştır. Birincisi sadece destan şiiri yazıp satan *Halk Destancıları*; ikincisi de *Halk Şairi Destancıları* ki, bunlar halk şiiri sahasında şiirleri olan bununla birlikte bir süreliğine de olsa destan yazıp satan kimselerdir.

Anahtar kelimeler: Destan, destancılık geleneği, Sivas halk destancıları.

TRADITION OF EPICS AND FOLK EPICS OF SİVAS

ABSTRACT

Epics are studied in two categories that are identified as national epics and folk epics in our literature. The national epics are long verse stories of nations about religious, virtuous and heroic adventures with an emphasis on national characteristics. The folk epics are created by folk poets in different themes in their poems. The main purpose of the study is to investigate folk epics. The folk epics are considered as a genre within the poetry of folk poets from past to present. The folk epics include many diverse themes such as military, widow, supplication, illnesses, animals, bigamy, heroism, husband and wife relationship, famine, homeland, fruit, prayer, advice, war, aging. The tradition of folk epics emerged after the first quarter of the twentieth century, especially in large cities such as Istanbul, when the minstrels began reading poetry in coffeehouses. Afterwards, these minstrels started to earn money by printing and selling these poems in the crowded places, paving the way for spreading folk epics. The minstrels who narrated folk epics have mentioned the events that took place in their hometown and throughout the country in their poems, while not making some interpretations to attract attention via improvisation. These epics were sold in public places by printing 1000 or even 5000 issues on papers slightly larger than the standard A4 paper in the printing offices. The public place were generally squares, yards of the mosques, market places, trains during travel and train stations. This tradition was carried out until the beginning of the 1980s. The tradition of folk epics requires the capability to recite poetry is as having a sweet tone of voice that will gather the people and knowing musical maqams. Those who had these qualities have persisted their tradition of epics for many years. This tradition, which was in demand until the 1980s, could not find a space for itself as a result of the spread of mass media after this date. The present study contains information about the tradition of folk epics and the identified performers in Sivas. The performers of folk epics in Sivas were examined under two headings. The former includes those who write and sell only epic poems. The latter includes those who have not only written poems in the field of folk poetry, but also written and sold only epic poems for a while.

Keywords: Folk epics, tradition of folk epics, The performers of folk epics in Sivas.

GİRİŞ

Destan kelimesinin aslı Farsça *dâstân / dâsitân* olup bazı araştırmacılar çalışmalarında destan kelimesini hem *legende* (efsane) hem *epopee* karşılığında kullanmışlardır (Yetiş, 1994). Halk edebiyatı; masallar, efsaneler, maniler, ninniler, türküler, halk şiirleri ve destanlar gibi edebi tür ile anonim ürünleri içinde barındıran bir edebiyattır. Destanlar; milletlerin yaşadıkları efsanevî, mitolojik destanlar ve toplumu ilgilendiren olaylar üzerine anonim veya âşıklar tarafından söylenmiş manzumelerdir. Bunlardan birincisi; milletlerin yaşamlarında iz bırakan macera, kahramanlık, millî bilinç ve değerleri konu edinen *millî destanlar*dır. Diğeri ise, birçok konu etrafında şekillenen ve âşıklar tarafından manzumeleştirilen *halk destanları*dır. Doğan Kaya bu ayrımı şöyle ifade eder; Türk edebiyatında destanlar iki kavramla açıklanmıştır. Bunlardan ilki milletin bütün fertlerinin kahramanlık, macera ve diğeri olayları içeren millî destanlar; diğeri ise inanç, durum, düşünce ve yaşam gibi genel konuların halk şairlerince manzumeleştirilmiş hali halk destanlarıdır (Kaya, 2013b).

Bu iki destan türünün ayrımını veren diğeri tanım şöyledir; destan, “epopee” (epos) anlamına gelen türdür. Millî destanların başlıca özellikleri, uzun soluklu bir anlatı olmasıdır. Oğuzların Dede Korkut Kitabı adlı destanları, günümüze ulaşan iki yazmadan birinde 300 sayfalık metinden ibarettir. Millî destanlar, milletlerin yazı öncesi çağlarında vuku bulmuştur. Konuları bakımından ikiye ayrılır; kozmoloji ve mitolojiye dayanan ulusun geçmişindeki önemli olaylar konu edilir. Diğeri ise, âşık şiir türlerinden birini gösteren destan-anlatı türü, dörder dizelik bentlerden meydana gelir. Bu destanlar, toplumu geniş ölçüde ilgilendiren olayları anlatmaktadırlar (Boratav, 1969, s. 39).

İlk edebiyat verimleri olan *millî destanlar* -İslamiyet’ten önceki Türk destanlarına Alp Er Tunga Destanı, Saka Destanı, Ergenekon Destanı; İslamî dönem Türk destanlarına, Battal Gazi Destanı, Danişmendname, Saltukname örnektir- milletlerin mücadele ve değerlerini geleceğe taşıyan ürünlerdir. Bu destanlar için bazı tanımlar yapılmıştır: Destanların geçmişi eskilere uzanır ve destanlar insanlığın ilk dönemlerini bazı mitolojik menkıbeler şeklinde anlatırlar. Bu ürünler tam manasıyla gerçeği yansıtmaları dahi milletlerin mazileri hakkında malumatlar vermeleri bakımından ehemmiyetlidirler. Destanlara tarih denemez. Destan, kökü tarihe dayanan, ilhamını tarihten alan bir halk edebiyatı ürünüdür (Banarlı, 1998, s. 2). Destanlarımız asırlar öncesinden Türk milletinin sosyal, siyasî, dinî, estetik, etik, organik gibi birtakım özelliklerini çağımıza kadar ulaştırmış, millî değerlerin taşınmasında önemli katkılar sunmuştur (Düzgün, 2012). “Millî servet, olarak ele alınması gereken destanlar, bir milletin geçmişini tüller arkasından gün ışığına çıkarırken bir nevi ilkel tarih görevini ifa eder. Millî ve terbiyevî yönü ile de istikbale müteveccihdir” (Karasoym, 1991, s. 41).

Halk destanları, farklı konularda 4 dizelik bentlerden oluşan genellikle 11’li hece ölçüsüyle yazılan, koşma kafiye düzeninde olan âşık edebiyatı nazım biçimidir. “Hacim itibarıyla en az 3 dörtlük, en fazla 150-160 dörtlük kadar olabilir. Destanlar çoğunlukla 11 heceli olmakla birlikte 8 hatta 7 heceliler de vardır” (Kaya, 2022, s. 1).

Destan- anlatı türü, genellikle dörder dizelik bentlerden meydana gelmektedir. 8-10 dörtlüğü geçmeyenlerin yanında, dörtlük sayısı 100’ü bulan ve şekil olarak farklılık gösteren destanlar da vardır. Hece sayısı 5-15 olan, dize sayıları 2, 7, 8, 14, 15 olan destanlar da yok değildir. Destanların uyak düzeni koşma ile aynıdır. Hece ölçüsü genellikle 11’li olup 8 heceli destan çok azdır. Genellikle toplumu etkileyen; savaş, salgın hastalık, deprem gibi olaylar konu alınır. Destanlarda, kimi zaman olaylar aşığın ağzından anlatılırken kimi zaman destanın

muhataplarının konuşurulduğu anlatı türleri kullanılır. Buna mukabil âşıkların ciddi olmayan konularda yer verdikleri anlatı türü de vardır. Sivrisinek, pire destanları, züğürtlük destanı gibi destanlarda âşıkların türlü mesleklerdeki başarısızlıkları neticesinde “şairlik” yapımlarıyla sonuçlanan hallerini bilinçli şekilde işledikleri bir anlatı türüdür (Boratav, 1969, s. 30).

Halk destanları, toplumu derinden etkileyen türlü olayların halkın anlayacağı dille şiirleştirilmesidir. Ezgiyle okunan halk destanlarında; savaş, yangın, deprem, hastalık, afetler ve eşkıyalık maceralarının yanında, mizah, taşlama, öğüt, hayvan ve yaş gibi konulara da yer verilir. Buna ilave, özel ve şahsi hüviyeti olan olayları barındıran destanların varlığı da bilinmektedir (Yetiş, 1994). Halk destanlarını müzikal yönden değerlendiren Şenel’e (1994) göre; destanlar genel olarak uzun hava tarzında okunan, halkın anlayacağı şekilde saz eşliğinde icra edilir. Sazı kullanmayan destancılar da vardır. Destanlarını kemençe ve keman kullanarak okuyan destancıların olduğu bilinmektedir. Serbest ritmi olan destanlarda sazla giriş melodilerine “destan ayağı” denir.

Kafiyeleniş açısından koşma nazım biçimine benzeyen destanlar, konu bakımından geniş muhtevaya sahip ve günümüz halk şairleri tarafından söylenmeye devam edilmektedir. Destanlarda durum ve kanaatler hikâyeleştirilerek didaktik bir hüviyet kazandırılır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımları doğrultusunda doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Halk edebiyatı içinde önemli bir yere sahip olan halk destancılığı hakkında hedeflenen veriler çerçevesinde, yazılı materyallerin analizi ile veri toplama tekniklerini içerir. Elde edilmesi hedeflenen olgular, bilgi içeren materyallerin incelenmesine yönelik doküman analizidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Verilerin Toplanması

Bu çalışma sürecinde veriler dokümanların analizi kapsamında; bilimsel makaleler, kitaplar, ansiklopediler, bildiriler, akademik kaynaklı web siteleri ve uzman görüşleri gibi farklı kaynaklar kullanılmıştır. Araştırma sürecinde verilerle literatür incelemesi neticesinde, uzun yıllar bir gelenek olarak yürütülen halk destancılığı bir meslek olarak değerlendirilmiştir. Bu alanda yapılan çalışmalar ışığında “halk destancılığı” kavramı hakkında bilgiler verilerek konunun millî destanlardan ayrımı ortaya konmuştur. Konuyla alakalı müstakil bir çalışma olmadığından Destancı (Koz, 1994), Kültürümüzde Destancılık Geleneği ve Fehmi Gür’ün Destancılığı (Kaya, 2013b), Âşık Edebiyatında Esnaf ve İş Destanları (Kaya, 2012), Destan Şairi Süleyman Sağcı (Kaya, 2015), Niğde İli Destan Geleneğine Müzikolojik Bir Bakış (Vural, 2019) ve Son Destan Şairi Turan Karakaş (Karakaş, 2020) gibi makale, sempozyum ve kitap çalışmalarındaki açıklamalar kullanılmış ve bu çalışmalarda adı geçen destancılar tespit edilerek veriler toplanmıştır. Araştırmada uzman görüşleri ve basılmış destan belgelerinden hareketle destancılık yapan şairlere ulaşılmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmada nitel araştırma yöntemleriyle verilerin içeriklerine yönelik belgelerin sistematik bir şekilde analizi yapılmıştır. Söz konusu analizle, öncelikle destan vesikalarına ulaşılan destancılar ve bu belgesi olmayan fakat destancılık yaptığı bilinen Âşık Ahmet (Davulalanlı), Koyunculu Âşık Osman Taş ve Turan Koç gibi şairler tespit

edilmiştir. Yazılı kaynaklar ve görüşmeler bu kişilerin geleneği icra ettiklerini ortaya koymaktadır. Âşık Talibî Coşkun (Kaya, 2013) ve Âşık Talibî Coşkun (Coşkun, 2018) yayınlarda elde edilen bilgilerde Talibî Coşkun'un yazmış olduğu destanlar ve gezginci bir şair olması onun destancılığını kanıtlamaktadır. İşi sadece destancılık olan şairler bölümünde 10 halk destancısı tespit edilmiştir. Destancıların hayatı hakkında bilgilere, kaynaklar ışığında yer verilmiştir. Hayatı hakkında bilgilerine ulaşamayanların ise basılı destan vesikalarındaki bilgilerden yararlanılmıştır. *Halk Şairi Destancıları* bölümünde 4 destancı vardır. Bu şairlerimiz hakkında yapılmış çalışmalar olduğundan, söz konusu kaynaklar yoluyla bilgilendirme yapılmıştır. İçerik analizi, benzerlik gösteren verileri belirli tema ve kavramlar ekseninde birleştirilerek okuyucunun anlamasını sağlayacak bir düzenlemeyle yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Gelecekte birçok çalışmaya konu olacağı düşünüldüğünde, destan vesikaları zamanında sistemli bir arşivlemeye tabi tutulmadığı için günümüzde arşivcilik veya ilgililerinin elinde birkaç adedi geçmeyecek kadardır. Halk edebiyatı sahasında söz sahibi olan ve önemli çalışmalara imza atmış Doğan Kaya'nın arşivinden ulaşılan Sivaslı destancılar a ait 20 adet destan mevcuttur. Bu dokümanların analizleri farklı çalışmalara kaynak teşkil edeceğinden bu vesikalara ait bilgiler detaylı bir şekilde verilmiştir. *Destanların Fiziki Yapısı* başlığında kullanılan yöntem, bütün bu vesikalar ışığından hareketle yapılmıştır. Vesikalar ve çalışmalar incelendiğinde; destanların konularına, başlıklarına, basılan matbaa bilgilerine ve konunun anlatım şekline kadar birçok veriye ulaşılmıştır.

Araştırmaya konu olan 14 halk destancısının elde olan destan vesikaları hakkında ayrıntılı bilgiler verilerek doküman analizi yapılmıştır. Öncelikle destanların başlığı ve dördümlük sayıları belirtilmiştir. Daha sonra her destan için *Destanın Künyesi* başlığı ile; destanın şairi, fiyatı, tarihi ve basıldığı matbaa bilgileri verilmiştir.

BULGULAR

Destancılık Geleneği Bağlamında Halk Destancılığı

Halk bilimi disiplini içinde ele alınan halk destancılığı veya gezginci destancılık diye adlandıracağımız bu meslek, yaklaşık yarım asır ülkenin nabzını tutan bir gelenektir. Özellikle 1950'li yıllarda daha da şekillenerek toplumun beklentileri doğrultusunda kendi teamüllerini oluşturmuştur. Destancılık, XX. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren kendini göstermeye başlamış ve 1980'li yılların başından itibaren kaybolmuştur.

İlk çıkış yeri İstanbul olan gelenek, zamanla diğer illere yayılmıştır. Diğer alanlardaki gelişmeler gibi toplumda haberleşme isteğini de doğurmuştur. XIX. yüzyılda gazeteler yaygınlaşmış lakin geniş halk kitlelerine ulaşamamıştır. Daha kolay ulaşılan destanlar, halkın haber alma ihtiyacına cevap vermiştir. Böylece âşıkların bu işe daha fazla yönelmesine sebep olmuştur (Koz, 1994). Özellikle 1940'tan sonra halk şairlerinin destancılığa daha çok itibar ettiği aşikardır. Akbulut (2012), tespitlerinde bu mesleğin 1940 ile 1960 yılları arasında yoğun bir şekilde yapıldığını vurguluyor. Halkın haber alma ihtiyacına binaen vuku bulan bu gelenek radyo, teyp ve televizyon gibi kitle iletişim araçları yaygınlaşınca tutunamamıştır. Önceleri para kazanma amaçlı başlayan bu iş, zamanla bir meslek haline almıştır. Kaliteli şiir söyleyen ve şiire uygun ezgiyi geliştiren destancılar, bu mesleği uzun yıllar yapar olmuştur. Günümüzde tamamen unutulmuş, elli yaş üstünün hatırlayacağı destancılık, gelenek evresinden kültürümüzün sağlam bir halkası mesabesine erişmiştir.

Destancı ve destancılık kavramı için daha uygun açıklamalardan bir tanesi de şu şekildedir; insanı etkileyen ve içten bir ezgiyle okunan destanlar, barındırdığı nükte yahut acıları yansıtmaları, bir açıdan buna bağlıdır. Söylediği destanları satarak geçimini temin eden halk şairine *destancı* denilir. Destancılar, âşıklık kabiliyeti olan kişilerdir. Buna rağmen âşıklığın; hikâye anlatma, karşılaşma yapma, muamma çözüme gibi hususiyetlerini yerine getirenler olduğu gibi yerine getiremeyenlerin daha çok olduğunu da söyleyebiliriz (Kaya, 2013b).

Tanımlar ve açıklamalar, halkın bilgi edinme isteğine uygun çizgide yapılan destancılığın tutunduğunu gösteriyor. Toplum nezdinde şiirin şekil özelliklerinden ziyade, etkili olan ve ilgi uyandıran söylem daha fazla beğenilmiştir. “Gazetelerin henüz yaygın olmadığı dönemlerde çeşitli olaylar hakkında halka bilgi vermek için destanlar önemli bir vasıta olmuştur. Bundan dolayı edebi kıymetlerinden çok halk kitlelerine hitap etmeleriyle değer kazanmışlardır. Bu özellikleri dışında destanların kazanç kaygısıyla da yazıldığı söylenebilir” (Şenel, 1994, s. 209). Toplum üzerinde derin tesirler bırakan olaylara yazılan destanlar olduğu gibi çok farklı konuları işleyen destanlar da söylenmiştir. Destancılar ülkede, yörelerinde, şehirlerinde olup biten olayların nabzını tutmuş ve olayları bütün yönleriyle ele alarak yorum katmaktan da geri durmamışlardır. “Devlet yöneticilerine düzülen methiyeler ve politika; savaş, büyük deprem, yangın ve salgın hastalık gibi felaketler; sonu ölümle biten aşk maceraları ve özellikle de popüler dedikodular; cinayet, intihar ve kaza gibi acı veren haberler bu destanların konularını oluşturabilir” (Akbulut, 2012, s. 52), daha ziyade genel konuları sıralamıştır. Muhtevaları acıklı, hüznü, ahlaki destanlarda mütemadiyen iyilerden yana taraf olunmuş, yakınlarının ve mağdur tarafın duygularını kendi üsluplarıyla tasvir ederek sunmuşlardır. Dinî ve ahlaki konularda halka tavsiye ve telkinde bulunmayı da ihmal etmemişlerdir. Siyasi konularda muvazaneyi korumuşlar lakin sırası gelmişken söylenecek sözü de ölçülü olmak kaydıyla söylemişlerdir. Genel kabulün aksine destanlar için konu sınırlaması getirmek doğru değildir. Akla ilk gelen deprem, hastalık, kıtlık, savaş, sel, yangın konularının dışında; *askerlik, ayrılık, beynamaz, din, dulavrat, evlat, güzeller, hayvan, iki evli, kader, kahramanlık, karı-koca, meyve, millilik, mirasyedilik, mizah, öğüt, ölüm, övgü, taşlama, züğürtlük* gibi birçok konuda destan yazılmıştır.

Destancı, makam bilmektedir. Destanlar çarşı, mahalle, tren, otobüs terminalleri, cami önleri, pazar yerleri gibi yerlerde satılmaktadır. Destancı, koluna aldığı destanları ezgili şekilde okuyarak satar. Destancılar, ilerleyen dönemlerde destan metnini teybe kaydetmiş ve kaydı çalarak destanlarını satmışlardır (Kaya, 2013b). Odabaşı (2019), Milliyet Gazetesi'nin bloğunda “Destan Yakıcılar” adlı yazısında destancılık geleneği hakkındaki tespitleri şöyledir; 1970'li yıllarda, elinde bir tomar kâğıtla bağırarak destan satanlar vardı. Destan satıcıları önemli bir olayın neticesinde, genç yaşta ölen insanların hayat ve ölüm hikâyelerini şiire dökerdi. Bir matbaada saman kâğıtlarının bir yüzüne süslü bir çerçeve içinde basılan destan, 5 kuruşa, 10 kuruşa veya 25 kuruşa satılırdı. İlçelerde kurulan pazarları gezerdi destan satıcıları. Destanın ezberledikleri bazı önemli dörtlüklerini yüksek sesle okurlardı. Veremden ölmüş bir genç kız, askere gideceği zaman ölmüş bir delikanlı, kaza ile ölmüş birisi... gibi ibret verici her olay destanlaşırdı. Bu bir kültürdü.

Timur Vural, makalesinde Sivaslı destancı Turan Karakaş'ın ustası Cemil Turgut'a yer verdiği bölümde şu ifadeler yer veriyor; “Bor ilçesinde ve pazar yeri çevresinde destan okuyucular halkın gönül teline dokunmuştur. Destancılar dinleyici bulmak için gezerlerken, maniler söyleyerek halkın ilgisini çekmeye çalışırlardı. Buna bir örneği Özcan Arslan aktarıyor: Bor pazarında çocukluğumda Cemil Turgut, mâni söyleyerek, pazarda destan satardı” (Vural, 2019, s. 519). Destancılar yazmış oldukları destanları bir tren yolculuğunda

satarak başka illere veya ilçelere geçerlerdi. Tren dönemin yaygın ulaşım aracı ve destan satmak için uygundu çünkü destancılar yolculuk boyunca destanları okuyarak satma imkânı bulurlardı. Gidilen yerde satılacak destan kalmadığında bu illerdeki matbaalarda yeniden bastırılır ve çevre il, ilçe pazarlarının günlerine denk getirilerek dolaşırlardı.

Destancılar, ilk zamanlarda insanların yoğunlukta olduğu yerlerde yüksekçe bir yere çıkarak onların ilgisini çekmek ve topluluğu etkilemek için yazılan destanı nağmeyle okurlardı. Özellikle 1960'lı yıllardan itibaren bazı destancılar önceden kayda aldıkları destanlarını boyunlarına astıkları teypten dinletirlerdi. Koz (1994), destancılığın seyrini şöyle ifade ediyor: İstanbul'da ilk gazeteler dükkanlarda satılırken destancılar kollarında, tek yaprağa basılmış bir deste destanı kalabalık ortamlarda yüksek sesle tanıtırlardı. Sonra da yanık bir avazla okuyup toplanan insanlara satarlardı. Trabzon, Samsun, Adapazarı gibi şehirlerde, bastırdıkları destanları 1980'li yılların sonuna kadar boyunlarına astıkları teyplerden dinleterek biriken meraklılara ilgisine sunarlardı. Son destancılar Yeni Cami arkası, Beyazıt Meydanı gibi yerlerde arada sırada rastlanırdı. Sonunda bunlar da artık gözden kaybolmuştur.

Destancılar bir nevi "haberci" veya "haber alınan" kimseler olduğundan destanlaştırdıkları olaylara müdahil olmaları da söz konusudur. Vakaları yorumlayarak daha çekici hale getirme çabası vardır. "Destanlar bir olay anlatmakla beraber, gerçeği tamamıyla anlatıyor denilemez. Şair, kendi muhayyilesinden ifadeler katarak destanı ahenkli ve kalıcı bir hale getirir. Fakat hastalık destanlarında olduğu gibi bazı destanlarda olaylar olduğu gibi yansıtıldığı görülür" (Kaya, 2012, s. 1). Ana temanın yanında yan unsurların da destancı tarafından süslenerek aktarıldığı destanlar da vardır. "Destanda anlatım, hikâye etme esasına dayanır. Bir bakıma didaktik şiir mahiyetindedir. Bir olayın anlatılması asıl gaye olduğundan duygusal öğelere pek rastlanmaz. Zaman zaman güzel yahut tabiat tasvirlerinde bu yola başvurulur" (Kaya, 2015, s. 620). Destan şiirlerinde teknik kusurlar karşımıza çıkan bir husustur. Kazanç sağlama amacı da olduğu için çalakalem yazılmaları şiir tekniğindeki kusurların başlıca sebeplerindendir. Buna mukabil destan sunumu başarılı, sesi yatkın lakin şiir söyleme yönleri zayıf olan destancıların şiirlerinde de teknik yönden zayıflık görülür.

Bu gelenek bir meslek olarak yapıldığından işinin ehli olmayanların varlığı bu kültürü önemsizleştirmez. Zamanla bu iş öyle göz doldürmüş ki şiir istidadı olmayan bazı gençlerin veya yetişkinlerin günlük harçlığını temin etme yolu olmuştur. Bu insanlar, ailesi içerisinde veya yakınlarından birilerinin acıklı olaylar üzerine söylemiş oldukları şiirleri kendi adlarına bastırarak trenlerde ve cami önlerinde sattıkları görülmüştür. Bu iş, sürekliliği olmadığından halk nezdinde pek itibar görmemiştir (Karakas, 2020).

Şiir istidadının yanında etkileyici bir ses ve süreklilik destancılığın özelliklerindedir. Sayılan özellikleri kendinde toplayan temsilcileri dahi destancılığı bir yere kadar yapabilmişlerdir. Uzun bir döneme damgasını vuran bu kültür temsilciliği farklı alanlarda olduğu gibi teknolojiye yenilerek yitip gitmiştir. Geçmişe tanıklık edecek vesika niteliğinde olan destanlar, toplanmadığı için meraklıları tarafından saklananlar ile birkaç adedi geçmeyecek numuneler ve kıyıda köşede unutulmuş haricinde çok azı günümüze ulaşmıştır.

Bu değerlendirmeler bağlamında *destancılık* ve *destancı* kavramını şöyle tanımlayabiliriz: içtimai ve kişisel durumlar ile farklı konulara yazılan destanların en az bin adet bastırılıp cami önleri, meydanlar, terminaler,

seyahat esnasında trenler, il ve ilçe pazarları gibi halkın yoğun olduğu yerlerde, destanın konusu ve ruhuna uygun nağmeyle sesli bir şekilde okunarak satılmasına *destancılık*, icracılarına da *destancı* denir (Karakaş, 2020).

Destanların Fiziki Yapısı

Destanlar, bir matbaada destancının isteğine göre 1000 adetten az olmamak kaydıyla genellikle saman kâğıdının bir yüzüne, düz veya süslü bir çerçeveye basılmıştır. “Destancı âşık, destanlarını kendisi de bastırıp satabileceği gibi gezici destancılara toptan satarak bir tür üreticilik de yaparlardı. Destanlar genellikle yaprak halinde basıldığı gibi 4, 8, 16 sayfalık risaleler halinde basıldıkları da olurdu” (Koz, 1994, s. 40).

Halk destanları, önceleri muhtelif ebatlardaki kağıtlara basılarak satılmıştır. 1950’li yıllardan itibaren A4 kâğıdı büyüklüğündeki kağıtların tek yüzüne basılmıştır. O dönemlerdeki 25 kuruş, 50 kuruş, 100 kuruş olan fiyat bilgileri sağ alt tarafta bulunmaktadır. Tarih ve matbaa bilgileri sağ veya sol altta yazılmıştır (Kaya, 2013b). Destancılar, ilgiyi artırmak veya satışı kolaylaştırmak için A4 kâğıdı büyüklüğündeki kâğıtların her iki yüzüne de destan bastırmışlardır. Bir sayfayı iki veya üç sütuna ayırarak aynı sayfada birden fazla destana yer verilmesi, yeni yazılmış destanın yanına eski destan veya destanlar eklenmesi şeklindedir. Sayfanın altında yazan bilgisi, basıldığı yer ve destanın fiyatı bulunmaktadır. Yazılan destanın muhteviyatına göre düz veya süslü bir çerçeve içerisinde konuyla ilgili görsellerin kullanıldığı destanlar da vardır. Doğan Kaya’nın arşivinde farklı destancılara ait destanlar mevcut olup bunların çoğunluğunun ebadı A4 kâğıdı büyüklüğündedir. Turan Karakaş’a ait üç destan 28x40 cm ebadındaki kâğıda basılmıştır. Farklı iki destancıya ait destanların aynı sayfada basıldığı görülen bir durumdur. Ek 2’de yer verilen Muharrem Şentürk ve Dursun Koç’un “Gerdek Gecesi Amcasının Oğlu Tarafından Öldürülen Damat ile Gelinin Destanı” ve “Kendisini İntihar Eden Öğretmenin Destanı” buna örnektir.

Destanlar, konularına göre çeşitli görsellerle desteklenir. Bir uçak kazası ise uçak fotoğrafı, ölen birine yazılmışsa ölen kişinin fotoğrafı, deprem için yazılmışsa deprem ile ilgili fotoğraflar konmuştur. Bu görsellere her destanda yer verilmemiştir. Destanların başında belirgin bir başlıkla destanın adı, yazan kişi bilgisi sol alt köşede, hemen yanında fiyatı ve sağ alt köşede ise destanı basan matbaanın adı yer alır. Lakin kimi destanlarda isim, fiyat, basıldığı yer ve tarih bilgilerinin yerleri farklılık gösterebilmektedir. İncelediğimiz ve görsellerini gördüğümüz destanlarda yazar ismi, basıldığı yer, fiyat ve tarih bilgilerinden ya hepsinin ya da bazılarının olmadığı destanlar da mevcuttur. Altmışlı yıllarda basılan destanların çoğunda satış fiyatınının 25 kuruş olduğu dikkat çeken bir husustur. Altmışlı yıllarının sonlarında fiyat güncellenerek 50 kuruş yapılmıştır.

Destanların başlıkları, gazete manşeti şeklinde fotoğraflı olarak veya bir olayı özetler nitelikte çok uzun atılarak dikkati çekmeye yöneliktir. Destan başlıklarından bazıları “Yengesine Âşık Olup Askerden İzine Gelen Kardeşin Yengesi ile Bir Olup Çifte ile Kardeşini Vuran Kardeşin Destanı, Trafik Kazasında Ölen 20 Kişinin Destanı, Çavuşbaşı’nda Zehirli Gazdan Ölen Gelin ve Güveyinin Destanı” bu şekildedir. Akbulut’un (2012), Millî Kütüphane arşivinden ulaştığı destanlardan bazıları şunlardır; “Londra’ya Düşen Tayyaremizin Destanı, Bafra’da Anasını Keserken Taş Olan Delikanlının Destanı, Almanya’dan Geldiği Gece Kayınları Tarafından Öldürülen Mehmet’in Destanı, Yıldızeli’nin Davulalan Köyünde Evden İpi Alıp Ormanda Kendisini Asarak İntihar Eden Nişanlılı Güldeste’nin Acıklı Destanı” (s. 53). Genel itibarıyla destancılar tarafından kullanılan başlıklar aynı minvaldedir. Destana konu olan şahısların fotoğrafları ve olayda buldukları durumları fotoğrafların altına yazılmıştır. Destanlarda, olaylarda kullanılan suç aletlerine de yer verilmiştir. Nadir görülen durumlardan biri de

destancının birçok destanını bir kitapçık haline getirerek bastırmasıdır. Âşık Emsalî, 22 şiirinin yer aldığı kitapçığı “Nasihat Destanı” genel başlığı ile Sivas Doğu Matbaasında bastırmıştır (Yılmaz, 2021).

Çok uzun başlıklı destanların yanında, efsanevî hüviyete büründürülerek dikkati celp etmeye yönelik destan başlıkları da mevcuttur. Bu destanlara, “Zonguldak’ta Bir El Kızı Yüzünden Annesi Namaza Durunca Balta ile Öldürürken Taş Olan Mustafa’nın Destanı, Mersin’in Silifke Kazasından İki Yavrusunu Kollarına Bağlayıp Kaynı Yüzünden Kendisini Göksu Nehrine Atan Asker Ailesinin Destanı” örnektir.

Sivas Halk Destancıları

Sivas, geniş coğrafyası ve kadim geçmişiyle Türk kültürüne ait bütün unsurları bünyesinde yaşatmış bir ildir. Bağrından yüzlerce halk şairi çıkaran Sivas, bu konuda bacası tüten bir ocak olarak geleneğe yeni isimlerin eklenmesine vesile olmaya devam ediyor. Kadim şehir, halk şairliği vadisindeki tecrübesini kültürümüzün değişik alanlarına aktarılmasındaki başarısını halk destancılığı sahasında da göstermiştir.

Uzun yıllar halkın gündeminde olan halk destancılığı Sivas’ta yoğun bir şekilde icra edilmiştir. Elli yaş üzerindeki bu geleneği yaşatanları hatırlamaları mümkündür. Her yönüyle kültür şehri olan bu il, ülkede ve ülke dışında adından söz ettirecek halk şairleri yetiştirmiştir. Bu topraklardaki sözlü geleneğin verimli geçmesinde; hikâye anlatma, ağıt yakma, köy odası geleneği, düğünler ve örfî bayramların etkisi olmuştur.

Bu bağlamda destancılık geleneği kendine alan bulmuş, Sivaslı halk destancıları vasıtasıyla uzun yıllar bir gelenek olarak yaşamıştır. Tespit edilen 14 Sivaslı halk destancısının kısa hayatı ile elde edilen bilgiler ışığında destancılık yönü ele alınmıştır. Çalışmada yer verilen destancılardan daha fazlası olduğu görüşmeler ve araştırmalardan hareketle söylenebilir. Lakin değerlendirmeye konu olacak somut bilgiler yoktur. Doğan Kaya, Sivas halk destancılarından şu isimleri zikrediyor; “Destan söyleme geleneğinin Sivas’taki temsilcileri; Âşık Dursun Koç, Muharrem Şentürk, Âşık Ahmet Bayrak, Hüseyin Gülmez, Âşık İbrahim, Güney köylü Turan Karakaş, Davulalanlı Âşık Ahmet, Koyunculu Âşık Osman, Mutubeyli Nedimî (Mahmut Danişment) ile Âşık Emsali, Baharözlü Feryadî idi” (Kaya, 2013b, s. 65).

Sivaslı destancıların destanlarını basan ve geleneğin paydaşlarından olan başlıca Sivas matbaaları şunlar; Bozkurt Matbaası, Doğu Matbaası, Emek Matbaası, Esnaf Matbaası, Sebat Matbaası, Sezer Matbaasıdır.

Destancılık geleneği karşımıza iki şekilde çıkmaktadır; halk destancıları (sadece destancılık yapanlar), halk şairi destancılar (halk şairliğinin yanında kısa süreli de olsa destancılık yapanlar). Bunlardan ilki, sadece destan yazmış ve yazdığı destanlarını satarak geçimini temin etmiş destancılarıdır. Burada, başkalarına ait destan yahut şiirleri bastırarak etkileyici seslerinin ve sunum yeteneklerinin rüzgarıyla destancılık yapanları da belirtmek gerekir. Bu tip destancılara Ek 1’de yer verilen destan örneklerdir.

Diğer grupta yer alan halk şairi destancıları ise, onlar zaten halk şairidirler. Çevrelerinde halk şairi olarak bilinen bu kimselerin çoğu geçim sıkıntısı çeken insanlardır. Ellili ve altmışlı yıllarda destancılığın para getiren bir iş olduğunu görmeleri neticesinde, şiir söyleme kabiliyetlerini de kullanarak destan yazmış ve satmışlardır.

Halk Destancıları

Bu bölümde ele alınacak destancılar işi sadece destancılık olan halk destancılarıdır. Tabiki şiir söylemek bir istidat gerektirmektedir. Buna mukabil, vakaları ham halinden öyküleyici bir anlatımla şiire aktarmaları bu

mesleğin icaplarındandır. Halk destanlarını Felix J. Oinas (1972/2007), sıra dışı insanların ilgi çekici yaşamlarını hikâye biçiminde anlaşılır ve ağıdalı bir dille anlatan şiiirlerdir, diye tarif ediyor. Halk şairleri, sözlü kültür ürünü olan destanları yaşanmış hadiseler bağlamında bir hikâye yazarı edasıyla manzum olarak anlatmışlardır. Başka bir tanım şöyledir; destancılar, Türk destancılığı bağlamında bir destanın tamamını ezberlemeden destanın ana eksenini etrafında kendi üslubuna uygun bir anlatım ortaya koyar. Geleneğe bağlı kalmak kaidesiyle bir romancı gibi, özgün bir kurguda epizot ve motifleri yerli yerinde kullanır (Yıldız, 2009). Halk edebiyatı tasnifi içinde anlatmaya dayalı yer bulan manzum veya mensur folklorik ürünlerin bütününde bu türden kurgu manevraları destancı yahut hikâyeciler tarafından kullanılmıştır. Ülkede yaşanan olayların halka ulaştırılmasında bir vazife yüklenen destancıların söyledikleri şiiirlerin konuyu tam anlamıyla yansıtmaları ve bu şiiirlerinin de şekil açısından -hece ölçüsü, kafiye ve ayak- halk şiiiri tertibine uymaları gerekiyor. Tespit edilen Sivaslı halk destancıları; Ahmet Bayrak (Âşık Ahmet), Âşık Ahmet (Davulalanlı), Âşık İbrahim, Dursun Koç (Âşık Dursun), Hüseyin Gülmez, Muharrem Şentürk, Koyunculu Osman Taş, Süleyman Sağcı, Turan Karakaş ve Turan Koç'tur.

Ahmet Bayrak (Âşık Ahmet)

Destancımıza ait elimizde yeterli bilgi yoktur. Basılmış iki destanı da süslü kenarlıklarla çevrili, iki sütunludur. Destanlarında "Âşık Ahmet" mahlasını kullanmıştır. Sivas'ın Tavra Deresi mevkiinde meydana gelen kazayı "Trafik Kazasında Ölen Yirmi Kişinin Destanı" adlı destanında konu almıştır. 12 dörtlükten müteşekkil destanında kazayı bütün yönleriyle anlatmıştır.

Destanın Künyesi: Sağ alt köşesinde; Yazan Âşık Ahmet Bayrak – Sivas, Fiyatı: 25 Kuruş ve çerçevenin altında Sebat Matbaası – Sivas.

Bir diğeri "Çavuşbaşında Zehirli Gazdan Ölen Gelin ve Güveyinin Destanı" adını taşıyor. Destan 16 dörtlükten oluşmaktadır.

Destanın Künyesi: İki sütunun tam ortasında; Âşık Ahmet Bayrak. Çerçeve dışında sol alt köşede; "Esnaf Matbaası-Sivas. Sağ altta, Fiyatı: 25 Kuruş.

Âşık Ahmet (Davulalanlı)

Sivas'ın Yıldızeli ilçesine bağlı ve ilçeye uzaklığı 34 km olan Davulalan köyündendir. Turan Karakaş; "Davulalanlı Ahmet vardı, uzun boylu bir şeydi. Bu kendi yazmazdı, başkalarının destanlarını satardı" (Karakaş, 2020, s. 103) ifadelerini kullanmıştır. Kendisi destan yazmayı başkalarına ait destan veya şiiirleri satan bir destancı diyebiliriz. Kültürümüzde Destancılık Geleneği ve Fehmi Gür'ün Destancılığı (Kaya, 2013b) adlı makalede ismi zikredilen Sivaslı halk destancılarındandır. Elimizde basılı destanı mevcut değildir.

Âşık İbrahim

Hayatı hakkında bilgiye ulaşamamıştır. Elimizde, bir sayfa kalın çizgiyle iki sütuna ayrılarak iki destanın yer aldığı vesika mevcuttur. Bu destanlar, "Sivas'ta Hırsızlar Tarafından Vurulan Bekçinin Destanı, Kırıkkale'de Ölen Genç Askerin Destanı" dir. İki destanı da 10 dörtlükten oluşmaktadır. Destanlarında "Âşık İbrahim" mahlasını kullanmıştır.

Destanın Künyesi: Sol alt köşede; Hediyesi 25 Kuruş, hemen altında Bozkurt Matbaası-Sivas. Sağ alt köşede; Yazan Halk Şairi Âşık İbrahim.

Dursun Koç (Âşık Dursun)

Hakkında bilgi edinemediğimiz bir destancıdır. Destanlarındaki tarihten hareketle altmışlı yıllarda destancılık yaptığını söyleyebiliriz. Basılmış ve oldukça uzun başlıklı “Zonguldak’ta Bir El Kızı Yüzünden Annesi Namaza Durunca Balta ile Öldürürken Taş Olan Mustafa’nın Destanı, Mersin’in Silifke Kazasından İki Yavrusunu Kollarına Bağlayıp Kaynı Yüzünden Kendisini Göksu Nehrine Atan Asker Ailesinin Destanı” adlı destanlarının yanında Muharrem Şentürk’le aynı sayfada bastırılmış “Kendisini İntihar Eden Öğretmenin Destanı” vardır.

“Zonguldak’ta Bir El Kızı Yüzünden Annesi Namaza Durunca Balta ile Öldürürken Taş Olan Mustafa’nın Destanı” 18 dörtlülük olup “Şair Dursun” mahlasını kullanmıştır.

Destanın Künyesi: Sol alt köşede; Yazan Sivaslı Dursun Koç-Sivas. Sağ alt köşede; Basıldığı Yer Esnaf Matbaası 3.8.1964.

“Mersin’in Silifke Kazasından İki Yavrusunu Kollarına Bağlayıp Kaynı Yüzünden Kendisini Göksu Nehrine Atan Asker Ailesinin Destanı” 16 dörtlülük olup “Âşık Dursun” mahlasını kullanmıştır.

Destanın Künyesi: Sol alt köşede; Yazan Sivaslı Dursun Koç-Sivas. Sağ alt köşede; Basıldığı Yer Esnaf Matbaası 8/8/1964.

Hüseyin Gülmez

Elimizde bir destanı vardır. Kayserispor’la Sivasspor arasında 1967 yılındaki olaylı maç sonucunda 43 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu olaya “Kayseri’de Şehit Düşen Sivaslıların Destanı” adlı şiirinde, duyduğu üzüntüyü dile getirmiştir. Destanında tarih bilgisi olmasa da altmışlı yıllarda destancılık yaptığı aşikârdır. Destanın son dörtlülüğünde Şarkışla ilçesinin Sarı Tekke köyünden olduğunu dile getirmiştir.

“Sivas Şarkışla Sarı Tekkedir köyüm
Hüseyin Gülmez’dir bu benim soyum
Hangi bir derdimi sizlere deyim
Bu dert Türk milletini çok fazla yaktı”

Destanında ismini mahlas olarak kullanmıştır. Destan 20 dörtlülükten oluşmaktadır.

Destanın Künyesi: Sol alt köşede; Fiyatı 25 Kuruş. Sağ alt köşede; Esnaf Matbaası- Sivas.

Muharrem Şentürk

Muharrem Şentürk kendi gibi destancı olan Dursun Koç ile aynı sayfada basılmış destanı dışında hakkında farklı bir bilgiye ulaşılamamıştır. Destanın tarihinden hareketle destancılığın yoğun olarak yapıldığı altmışlı yıllarda destancılık yaptığı anlaşılmaktadır. Destan metninin üzerinde vakaya konu olan tarafların fotoğrafları yer almaktadır. 15 dörtlülük olan destanı “Gerdek Gecesi Amcasının Oğlu Tarafından Öldürülen Damat ile Gelinin Destanı” başlığını taşımaktadır. Destanda “Âşık Muharrem” mahlasını kullanmıştır. Destan baskısında sayfanın üst tarafında, olayın taraflarına ait fotoğraflar mevcuttur. Fotoğraflardan sonra kalan yaklaşık yarım sayfa üç sütuna ayrılmıştır. Soldaki iki sütunda Muharrem Şentürk’ün destanı, sağ sütunda ise Dursun Koç’a ait destan yer almaktadır.

Destanın Künyesi: Sol alt köşede; Esnaf Matbaası-Sivas, Telefon numarası, Basıldığı tarih 27/9/1969. Ortada Fiyat; 50 kuruş. Sağ alt köşede; Yazanlar, Şen Kardeşler Muharrem Şentürk ve Dursun Koç.

Osman Taş (Koyunculu Âşık Osman)

Sivas merkez Koyuncu köyünde 1929 yılında doğmuştur. Kendi köyünden Âşık Hüseyin'e 30 yıl çıraklık yapmıştır. Ondan, Âşık Minhacî ile Ağgelin hikâyesini öğrenmiştir. Hikâye anlatma kabiliyetinin yanında güzel sesi sayesinde köy odalarında bu hikâye beğenilerek dinlenmiştir (Kaya, 2022). Kültürümüzde Destancılık Geleneği ve Fehmi Gür'ün Destancılığı (Kaya, 2013b) adlı makalede ismine yer verilen Sivaslı halk destancılarındandır. Elimizde basılı destanı mevcut değildir.

Süleyman Sağcı

Sivas'ın merkez Beypınar köyündendir. Bu köyde 1927 yılında dünyaya gelen Süleyman Sağcı'nın babası Hasan, annesi Dudu'dur. Okuma yazmayı amcasından öğrenmiştir. Dört kız babasıdır. 1986 yılında vefat etmiştir. Şiire küçük yaşta başlamış, şiirleri toplumu ilgilendiren konular üzerine olup destan formundadır (Kaya, 2015).

Şiirlerinde, yöresinde ve ülkede cereyan eden olayları konu edinmesi onun destancı kimliğinin göstergesidir. Çok sayıda şiir yazmıştır. Mahlas olarak ismini tercih eden Süleyman'ın kayıtlı destanları şunlardır: Kıbrıs Destanı (22 dördlük), Sivas'ın Beypınar Köyünde Vurulan Gelinin Kaza Destanı (18 dördlük), Kader Destanı (10 dördlük), Yol Bulamadım (6 dördlük), Bir Zaman (4 dördlük), Yazmış (10 dördlük), Kader Destanı (13 dördlük), Hacı İbrahim Destanı (11 dördlük), Ağlasın (7 dördlük), Reis Bey'e (12 dördlük), Azaplık Destanı (9 dördlük), Ağladı (11 dördlük), Hatıra Destanı (6 dördlük), Gökçekler Gölü (5 dördlük), (Kaya, 2015).

Turan Karakaş

Sivas'ın merkez Güney köyünde 1940 yılında yoksul bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Babası Zimmet, annesi Ayşe'dir. Dört erkek çocuğunun en büyüğüdür. Altı aylıkken gözlerinde sulu sarı yaralar çıkar. Yakın köydeki kadınların yanlış tedavisi sonucunda iki gözü tamamen kapanır. Turan yedi yaşına geldiğinde, köylerine gelen Darendeli bir çerçi onu ailesinden okutma bahanesiyle ister. Maddi zorluk içinde olan ailesi razı gelir. Darendeli çerçi onu tam 26 ay boyunca zorla dilencilik yaptırarak İstanbul'da tutar (Karakaş, 2020). "İstanbul'da bir dilencilik şebekesinin eline düşen destancımızı, Sivas Valisi'nin girişimiyle, 1947'nin Eylül ayındaki ayrılık, 1949'un Kasım ayında son bulur" (Karakaş, 2020, s. 38). Ocak 1962'de köyünden Güller ile evlenir. Bu evlilikten üç kız ve iki erkek çocuğu olur. Kardeşinin çıraklık okulunu kazanması sebebiyle Ağustos 1962'de Sivas'a göçer.

Bir gün kamyon kasasında Sivas'a gelir. Yolu, destan satmakta olan yaşlı destancı Cemil Turgut'la kesişir. Onun okuduğu destanı ezber eder. Kalabalığın içinde, ezber ettiği destanı yanık sesiyle okur ve insanlardan büyük beğeni alır. Yaşı ilerlemiş olan Cemil Turgut, onu yanına alır. Onunla üç ay ülkenin değişik il ve ilçelerini dolaşarak destancılığın inceliklerini öğrenir. Ustası Cemil Turgut'tan emeğinin karşılığını alamayınca ondan ayrılarak destancılığı kendisi yapmaya karar verir. Köy odalarından aldığı birikim ve İstanbul'da kalması ona büyük katkı sağlar. 1951 yılında "Kore Destanı" ile başlayan serüveni 1974 yılına kadar kesintisiz devam eder. Bu süreçte ülkede birçok il ve ilçelerdeki pazar yerlerinde, tren garlarında, trenlerde ve halkın yoğun olduğu alanlarda yazmış olduğu destanları güzel sesiyle birleştirerek bu geleneği icra eder.

"Çeyrek asırlık süreye yaklaşık 400 destan sığdırmıştır" (Karakaş, 2020, s. 76). Birçok konuda destan yazan Turan Karakaş'ın hayatı ve destancılığının anlatıldığı kitap 2020 yılında "Son Destan Şairi Turan Karakaş" adıyla SVS

yayınlarından çıkmıştır (Karakaş, 2020). Bastırdığı her destandan birer numune ayırmıştır kendine lakin işe girmesi neticesinde eşi bunları sobada yakmıştır. 1974 yılında Yavuz Bülent Bakiler'in yardımıyla atölyede işe başlar ve 10 Ocak 1995 yılında buradan emekli olur. 17 Temmuz 2021 tarihinde korona tedavisi gördüğü hastanede hayata baktığı gönül gözünü de kapatarak bu dünyaya veda eder. Hayatı ve destancılığının anlatıldığı, Son Destan Şairi (Karakaş, 2020) kitabında 38 adet destanına yer verilmiştir.

Tespit edilen basılmış destanları şunlardır: Kore Destanı (1951), Asker Destanı / Acemi Eğitimi Destanı (1952), İki Evli Destanı (1955), Pusula / Esame Destanı (1955), Devir Destanı (1956), Kader Destanı (1957), Ya Taksim Ya Ölüm (1959), Umudumuz Menderes (1959), Cemal Gürsel'in Destanı (1960), Vali'nin Kızı (1960), Gardiyan Destanı (1962), Allah'ım Destanı (1963), Yetiş Muhammed (1963), Şehit Cengiz Topel Yüzbaşı'nın Destanı (1964), Balıkesir'de Olan Feci Zelzelenin Destanı (1964), Canavar Abdullah'ın Destanı (1964), Hak Muhammed (1964), Tren Kazası Destanı (1970), Teskere Destanı (Tarihsiz), Çoban Destanı (Tarihsiz), Ulukışla Tren Çarpışması Destanı (Tarihsiz), Aracılık Yüzünden Öldürülen Hüseyin Demir'in Destanı (Tarihsiz), Beynamaz Destanı (Tarihsiz), Yavuz Bülent Bakiler'e (Tarihsiz), Vasiyet Destanı (Tarihsiz), Baba / Çocuk Destanı (Tarihsiz), Ölüm Destanı (1985), (Karakaş, 2020). Destancılığı bıraktıktan sonra söylediği basılmamış destanları da vardır.

Turan Karakaş'ın elimizde basılı 3 destanı mevcut. Aynı zamanda ilk destanı olan "Kore Destanı" 15 dörtlüktür. *Destanın Künyesi:* Sağ alt köşede, Yazan Duran Karakaş.

Bir diğeri "Aracılık Yüzünden Öldürülen Hüseyin Demir'in Destanı" 14 dörtlükten oluşmakta.

Destanın Künyesi: Altta ortalı olarak; Yazan Sivas Güney Köyünden Şair Turan Karakaş. Sol altta; Fiyatı 25 Kuruş. Sağ alt köşede; Basıldığı Yer, Doğu Matbaası, Sivas.

Üçüncüsü ise bir sayfaya üç destanı alt alta gelecek şekilde yazılmıştır. Bunda "Şehit Cengiz Topel Yüzbaşı'nın Destanı, Balıkesir'de Olan Feci Zelzelenin Destanı, Canavar Abdullah'ın Destanı" bulunmaktadır. Destanların muhtevasına uygun görsellerle desteklenmiştir.

Destanın Künyesi: Sol alt köşede; Sivas'ın Güney Köyünden Turan Karakaş. Sağ alt köşede; Hediyesi 25 Kuruştur, Bozkurt Matbaası, Sivas.

Turan Koç

Hayatı hakkında bilgi edinilememiştir. Destancılık geleneğinin Sivas'taki temsilcileri arasında Turan Koç'a, Kültürümüzde Destancılık Geleneği ve Fehmi Gür'ün Destancılığı (Kaya, 2013b) adlı makalede yer vermiştir. Elimizde basılı destanı mevcut değildir.

Halk Şairi Destancılar

Muhakkak ki çoğu halk şairi değişik konularda destan formunda şiirler yazmıştır. Burada *Halk Şairi Destancıları* başlığı ile verilen isimler destancılık geleneğinin şartlarına haiz bu geleneği bir süre yapmış olmaları bağlamında ele alındığını vurgulamakta fayda vardır. Tespit edilen Sivas yöresi halk şairi destancılarından basılı destanlarına ulaşılan veya destancılığı yapmış olan Âşık Feryâdi, Talibî Coşkun, Âşık Emsali ve Nedim'dir.

Âşık Feryâdî

Asıl adı Mustafa olan Âşık Feryâdî, 1914 yılında Sivas'ın Ulaş ilçesine bağlı Baharözü köyünde doğmuştur. Babası Mustafa, annesi Fatma'dır. Elif ismindeki ablasından başka kardeşi bulunmamaktadır. Çocukluğu seferberlik yıllarında sefalet içinde geçmiştir. Gençlik yıllarında karın tokluğuna azaplık yapmıştır. Ön dört yaşında ilk evliliğini yapmış ancak çok kısa sürmüştür. İkinci evliliğinden bir oğlu ve bir kızı olur. Askerdeyken kızı ve hanımı vefat eder. Üçüncü kez evlenen Feryâdî, dördüncü ve son evliliğini 1945 yılında yapmıştır. 1974 yılında Sivas'a göçen âşık, umduğunu bulamayınca 1979 yılında tekrar köyüne döner. Köyünde 11 Ekim 1987 yılında vefat etmiştir (Pürlü ve Özen, 2018).

Feryâdî, on beş yaşına vardığında tarlada çalışırken bir ağacın dibinde uykuya dalar. Rüyasında yedi tane piri fani ellerindeki badeyi uzatmışlar; maşukan Seul Adası'nda Leb şehrinde oturuyor. Bu dünyada kavuşmak yok. Ne görürsen ne konuşursan rüyalarda konuşursun (Pürlü ve Özen, 2018), diyerek badeyi içmesini söylemişler. Bundan sonra Feryâdî'nin şiir yolcuğu başlar. Mahlasını, Altınyayla (Tonus) ilçesine bağlı Tahyurt köyünden Hacı Sait Efendi vermiştir. Âşık Feryâdî, teknik ve muhteva açısından sağlam şiirler ortaya koymuş, yirminci yüzyılın hatırı sayılır halk şairlerindedir. Geçim sıkıntısı içinde olan âşık farklı konularda yazdığı destanlarını bastırarak bir müddet destancılık yapmıştır. Âşık Feryâdî adlı kitapta; "Berber Destanı, Boz Öküz Destanı, Çorap Destanı, Motorcular Destanı, Tarla Destanı, Tilki Destanı" adlı destanları bulunmaktadır (Pürlü ve Özen, 1996, s. 308).

Âşık Feryâdî Çağırın'ın basılmış beş adet destanı vardır. Bir sayfanın iki sütununda "Allah'a Müracaat (11 heceli) ve Allah'ıma Ricam (8 heceli)" adlı iki destanı vardır.

Destanın Künyesi: Sağ alt köşede; Yazan Âşık Feryâdî, Esnaf Matbaası-Sivas.

Birçok destana konu olan Adnan Menderes'in 1959'daki uçak kazasını anlattığı "Feci Uçak Kazası ve Menderes" 9 dörtlükten oluşmaktadır.

Destanın Künyesi: Sol alt köşede; Basıldığı Yer Doğu Matbaası-Sivas. Sağ alt köşede; Halk Şairi Feryâdî Çağırın, Sivas Ulaş Bucağına Bağlı Baharözü Köyünden, Fiyatı 25.

"Sevgili Sabah Namazı" adlı destanı 15 dörtlüktür.

Destanın Künyesi: Sol alt köşede; Esnaf Matbaası-Sivas. Sağ alt köşede; Ulaş Bucağına Bağlı Baharözü Köyünden Âşık Feryâdî Çağırın, Fiyatı 100 Kuruş.

İki sütunda "Sevgili Peygamberimizin Miraç Gecesi ve Sevgili Cuma Namazı" destanları yer almaktadır.

Destanın Künyesi: Sağ alt köşede; Basıldığı Tarih: 10/12/1971.

Daha önce basılmış "Sabah Namazı ve Cuma Namazı" adlı iki destanını bir sayfada tekrar bastırılmıştır.

Destanın Künyesi: Sağ alt köşede; Ulaş Bucağına Bağlı Baharözü Köyünden Âşık Feryâdî Çağırın.

Âşık Feryâdî adlı kitabın kaynakça bölümünde "Avradını, Emek Matbaası, Sivas (Tarihsiz); ... Partisi Değil Miydi? Emek Matbaası, Sivas (Tarihsiz); Çakallara Taşlama, Emek Matbaası, Sivas (Tarihsiz); Rey Mukaddes, Emek Matbaası, Sivas (Tarihsiz)" adlı destanlarının olduğunu görmekteyiz (Pürlü ve Özen, 1996, s. 311).

Âşık Emsalî

Âşık Emsalî, 1896 yılında Sivas'ın Kangal ilçesinin Alacahan beldesinde doğmuştur. Sarıpınar köyünün Sekiliyurt mezrasındandır. İlk eşi Meryem'den bir kızı iki oğlu olmuştur. 1965 yılında yaptığı ikinci evliliğinden çocuğu olmamıştır. Yaşadığı sorunlardan dolayı kendi köyünün dışında iki köy daha değiştirmek zorunda kalır. Sonunda 1970 yılında Konya'ya göçer ve ömrünün son dönemlerini Konya'da geçiren âşık, hastalanıp bir ay yattıktan sonra 29 Mart 1978'de vefat etmiştir (Yılmaz, 2021).

Asıl adı Mustafa Turgut olan aşığın mahlasını, Deliktaşlı Âşık Ruhsatî doğumuna rast geldiği sırada vermiştir. Şiir tekniği sağlam, üslubu etkili olan aşığın irticali kuvvetli ama sazı yoktur. Rüyasında piri fani olarak ustası Ruhsatî'yi görür ve mecliste bulunan güzelin ikramı badeyi içer. O günden sonra gönül pınarları açılan Emsali; o güzele kavuşamamanın verdiği yangıyı, hasreti, sitemi birçok şiirine sindirmiştir.

“Âşık, şiirlerinin büyük kısmını 11 heceyle kaleme almıştır. 130 şiirinin 112 tanesi 11 hecelidir. Emsalî'yi gelenekte güçlü yapan yanlarından biri iyi bir destancı âşık olmasıdır” (Yılmaz, 2021, s. 9). Yörede yaşanan doğal hadiseler, tarlasını istila eden farelere, ölümlere, sosyal olaylara, güzelliklere ve dinî-ahlakî konulara varıncaya kadar birçok olay ve duruma destan düzmüştür. Âşığın tespit edilen şiirlerinin yirmi kadarının destan olduğunu söylenebilir. Sözüne Uyuma, Yüzün Gülmeye, Çığ Destanı, Fareler Destanı, Fakirlik Destanı, Seferberlik Destanı, Cumhuriyet Destanı, Geliyor ve Beynamaz Destanı onun öne çıkan destanlarıdır (Yılmaz, 2021). Âşık Emsalî, 22 şiirinin yer aldığı kitapçığı “Nasihat Destanı” genel başlığı ile Sivas Doğu Matbaası'nda 1959 yılında bastırmıştır. Geleneğin gereği destanlarını ve şiirlerini okuyarak satmıştır.

Mahmut Danişment (Mutubeyli Nedimî)

Sivas'ın Altınyayla ilçesine bağlı Mutubey köyünde 1904 yılında doğmuştur. Babasının adı Mustafa, annesinin adı Fatma'dır. Nedimî'nin dedesi Mehmet Efendi'nin de şair olduğu söylenmektedir. Tahsil gördüğü medresenin kapatılması üzerine yakın köylüsü Hacı Sait Efendi'den dersler almıştır. Nedimî, 1982 yılında köyünde vefat etmiştir. Nedimî, en çok Âşık Ruhsatî'nin etkisinde kalmıştır. İrticali olan ancak sazı olmayan güçlü âşıklardan birisidir (Kaya, 2009). Şiir söylemede ilk Sait Efendi'yi örnek almıştır. Ruhsatî'yi çok sevdiği için manevi ustası olarak kabul etmiştir (Yıldızdağ, 2019). Mahlası olan *Nedimî*'yi Hacı Sait Efendi vermiştir. “Şiir tekniği sağlam ve orijinal söyleyişleri olan birisidir. Daha ziyade öğüt ve fikri konularda söylemiştir” (Kaya, 2009, s. 272).

Farklı konularda destanları olan aşığın basılmış bir destanına ulaşabildik. Bir sayfaya iki sütunda basılmış, 19 dörtlütken oluşan destanı “Jeep Kazasına Uğrayan Sivaslı Halim Bey'in Destanı” başlığını taşımaktadır.

Destanın Künyesi: Sol alt köşede; Basıldığı Yer Esnaf Matbaası Sivas, Fiyatı 25 Kuruş. Sağ alt köşeye; Altınyayla bucağına bağlı Mutubey köyünden söyleyen: Mahmut Danişment, 17/9/1965.

Talibî Coşkun

Talibî Coşkun, Sivas'ın Altınyayla (Tonus) ilçesinde doğmuştur. Tereddütlü doğumuyla ilgili Ahmet Edip Uysal 1898 (Uysal, 1976, s. 356) tarihini vermiştir. Doğan Kaya da “Talibî'nin ömür boyu söylediği 1898 tarihini kabul etmek durumundayız” (Kaya, 2013a, s. 2) diyerek aynı tespiti yapmıştır. Babası Mustafa, annesi Meryem'dir. Birinci Cihan Harbi'nde hastalanan babası kurtulamayarak vefat etmiştir. Talibî; Ahmet, Mehmet, Bekir, Fadime adındaki dört kardeşiyle yetim kalmış. Kardeşlerinin en büyüğü olan Talibî, geçimlerini sağlamak için çobanlık ve rençberlik yapmıştır. Eski yazıyı bir hocadan öğrenmiş, Latin alfabesini de kendisi öğrenmiştir. On yedi yaşında

Zeliha ile evlenen Talibî'nin bu evlilikten Hüseyin, Mustafa ve Kuddusi adında üç oğlu olmuştur. Âşığın birçok evlilik yaptığı bilinmektedir. Talibî 20 yaşındayken annesi vefat etmiş ve birkaç ay sonra askere gitmiştir. Askerlik sonrasında Evliya Çelebi'yi rüyasında görür. Rüya neticesinde ülkede gitmediği yer kalmamıştır. Bu yüzden ona "İkinci Evliya Çelebi" denmiştir. Başka bir tespitte; "Adının başına "İkinci Evliya Çelebi", "Aşkın Pehlivanı" yahut "Turizm Halk Şairi" gibi sıfatları da ekliyordu" (Aslanoğlu, 2006, s. 486) ifadelerine yer verilmiş. Yazdığı şiirleri okuyarak, kimi zaman bastırdığı kitaplarını satarak geçimini sağlar. Ankara'da 12 Mart 1976'da vefat etmiştir.

Talibî, on dört-on beş yaşındayken bir rüya görür. Rüyada bir bardak şerbet verilir ve bir kızı gösterirler. Bugünden sonra Talibî adeta dili çözülür, şiirler söylemeye başlar. O kız dayısının kızı Emine'dir. Hep ona kavuşma arzusuyla yaşar, bir türlü unutamaz. Emine başkasıyla evlenir. Talibî onu unutmak için ülkeyi karış karış gezer. Ankara'da bulunduğu dönemlerde Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesini sık sık ziyaret eder, öğretim üyeleri ve öğrencilerle görüşür. Fakülte hocalarından büyük destek görür. "Adı Hacı Bektaş olan aşığımız şiirlerinde Talibî, Talip, Talibî Coşkun, Talip Coşkun ve Coşkun Talip mahlaslarını kullanmıştır" (Kaya, 2013a, s. 21).

Talibî Coşkun'u destan şairi olarak niteleyebiliriz. Söylediği ağıt, dua, olay, kız, beldeler, kişiler, kurumlar, millî, sosyal ve yolculuk konulu şiirleriyle edebiyatımızda destan şairlerinin başında gelir. Ayrıca edebiyatımızda söylenmiş en hacimli destan ona aittir. "Dolaştı Dünyayı Aldı Diline" kitabının tamamı 160 dörtlülük Seyahat Destanı'dır. Diğer hacimli destanları ise, Deprem Destanı 89 dörtlülük, Kıbrıs Destanı 77 dörtlülük (Kaya, 2007).

"Sohbetlerinde sık sık 67 il, 455 ilçe ve belde, 10.000 köy gezdiğini gururla ifade etmiştir" (Coşkun, 2018, s. 32). Çok gezen biri olan âşık, birçok konuda yazdığı şiir ve destanlarını bastırarak geçimini temin eder. O dönemlerde destancılık geleneği halk tarafından kabul gördüğü için Talibî de toplumda karşılık bulan olayları konu alan destanlar yazmıştır. Etkili ve güzel sesini de kullanarak bu destanları halkın yoğun olduğu yerde okuyarak para kazanmıştır. Talibî Coşku'nun destanları çok meşhurdur. "Ankara Destanı (1938), Kıbrıs Destanı (1974), Trakya Destanı (1944), Zelzele Seylap Destanı (1943), Kore Harbi Şehitleri Destanı (1952), Kahraman Türk Ordularının Zafer Destanı (1958), Samsun Destanı (1952)" (Coşkun, 2018, s. 35-36), basılmış destanlarıdır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Sözlü geleneğimizin unsurlarından olan masallar, efsaneler, ninniler, maniler, türküler ve halk hikâyeleri gibi kültürümüzün bir diğer halkası da halk destanlarıdır. Halkın duygu ve düşüncelerini yansıtan ve halkın anlayacağı dille anlatılan manzumelerdir (Yetiş, 1994). Gezginci destancılık, şehirlerde matbaanın yaygınlaşmasıyla İstanbul'dan Anadolu'ya doğru kaymıştır (Akbulut, 2012). Daha çok Anadolu şehir, ilçe ve kasabaları bu meslek erbaplarının uğrak yerleri olmuştur.

Kültürümüzün bir parçası olan destancılık geleneği seksenli yıllarda gelişen teknolojik gelişmelere yenik düşerek işlevini yitirmiştir. Bu çalışmayla yaklaşık yarım asra yakın bir süredir yaşatılmayan bu geleneğin izleri tamamen yok olmadan Türk kültürüne katkı sunacak sonuçlar elde edilmiştir. Genel bir tespit olarak destancılık, yaşanmış hadiseleri halk şairleri vasıtasıyla bir gazete misyonu üstlenerek halka aktaran bir meslektir. "Destanlar, Anadolu vilayetlerinde kitle iletişim organlarının ve haberleşme imkânlarının sınırlı olduğu sözü edilen dönemlerde tıpkı günlük gazete haberleri gibi bir fonksiyona da sahip olmuştur" (Akbulut, 2012, s. 56).

Tespit edilen Sivaslı halk destancılarımız; Âşık İbrahim, Ahmet Bayrak (Âşık Ahmet), Âşık Ahmet (Davulalanlı), Dursun Koç (Âşık Dursun), Hüseyin Gülmez, Muharrem Şentürk, Turan Karakaş, Turan Koç, Koyunculu Âşık Osman ve Süleyman Sağcı. Halk şairi destancıları ise; Âşık Feryâdî, Talibî Coşkun, Emsalî ve Nedimî'dir. Bu geleneği icra eden Sivaslı 14 isme ulaşılmıştır. Bu isimlerden Âşık İbrahim, Ahmet Bayrak (Âşık Ahmet), Âşık Ahmet (Davulalanlı), Dursun Koç (Âşık Dursun), Hüseyin Gülmez ve Muharrem Şentürk'ün hayatları hakkında tafsilatlı bilgi yoktur. Lakin eldeki destan vesikaları sayesinde bazı bilgilere ulaşılmıştır. Zamanında kayıt altına alınmadığı için destancılık yapmış olup da ulaşılamayan icracıların olduğu söylenebilir.

Âşık İbrahim, Ahmet Bayrak (Âşık Ahmet), Dursun Koç (Âşık Dursun), Hüseyin Gülmez ve Muharrem Şentürk hakkında yayımlanmış bir çalışma olmadığından basılı destanlarının olması onların şiir kabiliyetlerini işaret etmektedir. Bu destancıların başka şiirleri veya destanlarının varlığı bilinmediği için künyeleri verilen destanlar, kültürümüz için kazançtır. Çalışmada yer alan destancılar, ulaşılan destan vesikalarından yahut çalışmalardaki bilgilerden hareketle tespit edilmiştir.

Sözlü edebiyatın verimlerinden olan destanlarda, kalıplaşmış ifadelerin destancılar tarafından kullanılmasının yanında tüm ulusa mal olmuş "Kıbrıs Destanı, Kore Destanı, Zelzele Destanı" gibi konular da farklı destancılar tarafından kullanılmıştır. Bu konulardan hareketle tıpkı millî destanlar gibi halk destanlarının da gerçek hayattan alınmış öyküleri işlediği görülmektedir. Arvas'a (2019) göre, yaşanmış kültürel olayların gerçeğe uygun olarak destanlarda işlenmesi edebiyatımızın gerçek hayatla bağlantısını göstermektedir.

Elde edilen bir diğer sonuç ise, bu geleneğin Sivas'ta yapılmaya başlandığı zamanın tespitidir. Talibî Coşkun'un, "Ankara Destanı (1938), Trakya Destanı (1944), Zelzele Seylap Destanı (1943), Kore Harbi Şehitleri Destanı (1952), Samsun Destanı (1952)" (Coşkun, 2018, 35-36) adlı destanlarından hareketle Sivas'ta geleneğin 1938'ten itibaren yapılmaya başlandığı görülmektedir.

Edebiyatımızda en uzun destan Sivaslı halk şairi tarafından yazılmıştır. Talibî Coşkun'un "Dolaştı Dünyayı Aldı Diline" 160 dörtlülük destanı şu ana kadar ki en uzun destandır.

Çalışmada yer verilenden daha çok Sivaslı destancının olduğu rahatlıkla söylenebilir. Konuyla alakalı sınırlı kaynak olduğundan bu kadarına ulaşılmıştır. Destancılığın kazanç kapısı olarak görülmesinden kaynaklı şiirlerde teknik kusurlar mevcuttur ve meslekte tutunmak için destancının iyi bir sese sahip olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Destan yazmayan veya destancı olan bazılarının başkalarına ait destan veya şiirlerini sattığı görülmektedir. Ek 1'de yer alan Sivas Emek Matbaasında basılan tarihsiz destan metninde bilindik -Âşık Emsalî, Murat Çobanoğlu, Âşık Veyssel ve Mahlassız Kıbrıs Destanı- halk şairlerinin şiirleri vardır.

Destanlar çeşitli olay ve durumlara yazılmıştır. Taşrada yaşanan bir olaya ait bilgilerin çok nadiri ulusal basında yer bulmuştur. Bu tip olayların yaşandığı yeri, yılı ve olayın oluş şekli gibi birçok bilgiye destanlar vasıtasıyla ulaşma imkânı vardır. Bununla birlikte halkın yaşayışını, yerel özellikleri, dönemin kültürü ve hatta faaliyet gösteren matbaaları destanlardan öğrenmek mümkündür.

ÖNERİLER

Bu çalışma, Sivas özelinde yapılmış olup ülke genelindeki destancıların tespiti için örnek olması bakımından önem arz etmektedir. Diğer çalışmalara ilham olması neticesinde kültür hazinemize kazanç sağlayacak bu geleneğin daha teferruatlı araştırılması önerilmektedir.

Gelecek araştırmalarda ulaşılan destan vesikaları yeni destancıları ve yeni şiirleri ortaya çıkaracağından bu gelenek, çalışmalara konu edilmelidir. Daha kapsamlı çalışmalarla toplanacak destan vesikaları, bir kitapta birleştirilerek görsellerine yer verilmesi geçmişe ait verilerin korunması açısından önemi haizdir.

Destancılığın ilerleyen dönemlerinde ses kaydı yoluyla destanlar satılmıştır. Makam bilen destancıların ses kaydına ulaşılmasıyla o şiirlerin notaya alınması önerilmektedir.

Etik Metni

“Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazara aittir.” Bu çalışma etik kurul izni gerektirmeyen bir çalışmadır.

Yazarın Katkı Oranı Beyanı: Araştırmada yazar katkı oranı %100'dür.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Ç. Y. (2012). ‘Gezginici Destancılık’ Mesleği Ekseninde Tür ve Metin İlişkisinin Problemleri Üzerine. *Milli Folklor*, 24 (96), 51-57. <https://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=96&Sayfa=48>
- Aslanoğlu, İ. (2006). *Sivas Meşhurları II*. Sivas Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- Arvas, A. (2019 / 4). Türk Destanlarında “Ant İçme” Ritüeli Üzerine Bazı Tespitler. *Folklor / Edebiyat*, 25 (100), 997-1009. <https://doi.org/10.22559/folklor.1056>
- Banarlı, N. S. (1998). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi* (C. 1). MEB Yayınları.
- Boratav, P. N. (1969). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, Gerçek Yayınevi.
- Coşkun, H. (2018). *Âşık Talibî Coşkun*. Sivas Belediyesi.
- Düzgün, Ü. K. (2012). Türk Destanlarında Merkezi Kahraman Tipinin Tipolojisi. *Folklor / Edebiyat*, 18 (69), 9-46. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/fe/issue/26035/274211>
- Karakaş, M. (2020). *Son Destan Şairi Turan Karakaş*. SVS Yayınları.
- Karasoy, Y. (1991). Destan Kavramı. *Milli Folklor*, 10, 37-42. <https://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=10&Sayfa=35>
- Kaya, D. (2007, Nisan, 10-12). *Âşık Talibî Coşkun'un Seyahat Destanlarında Kayseri ve Yöresi*. II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni, Kayseri, Türkiye.
- Kaya, D. (2009). *Sivas Halk Şairleri (C. IV)*. Sivas Valiliği Kültür ve Turizm Müdürlüğü 1000 Temel Eser Yayınları.
- Kaya, D. (2012, Nisan, 27-29). *Âşık Edebiyatında Esnaf ve İş Destanları* [Sözlü sunum]. Halk Kültüründe İktisat ve Ticaret Uluslararası Sempozyumu, Şanlıurfa, Türkiye.
- Kaya, D. (2013a). *Âşık Talibî Coşkun*. Buruciye Yayınları.
- Kaya, D. (2013b). Kültürümüzde Destancılık Geleneği ve Fehmi Gür'ün Destancılığı. *Kültür Evreni*, 17, 64-74.

- Kaya, D. (2015). Destan Şairi Süleyman Sağcı. *Dört Kitada Folklorun İzinde-Özkul Çobanoğlu Armağanı* (s. 619-637). Hâkim Yayıncılık.
- Kaya, D. (2022). *Âşık Minhacî* (3. Baskı). Sivas Belediyesi Yayını.
- Koz, S. (1994). Destancı. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, 3, 39-40.
- Odabaşı, Ş. (2009, 29 Ağustos). Destan Yakıcılar.
<http://blog.milliyet.com.tr/-destan--yakicilar/Blog/?BlogNo=200155> adresinden 25 Kasım 2019 tarihinde alınmıştır.
- Oinas, J. F. (1972). Halk Destanı. (Çev. Dilek Beden, 2007). *Milli Folklor*, 19 (73), 96-105.
<https://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=73&Sayfa=93>
- Pürlü, K. ve Kutlu, Ö. (1996). *Baharözlü Âşık Feryadî*. Dilek Ofset Matbaacılık.
- Pürlü, K. ve Kutlu, Ö. (2018). *Baharözlü Âşık Feryadî Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler*. Sivas Belediyesi Yayınları.
- Şenel, S. (1994). Âşık Edebiyatı ve Müsikisinde Destan.
<https://islamansiklopedisi.org.tr/destan#4-asik-edebiyati-ve-musikisinde-destan> adresinden 21 Kasım 2022 tarihinde alınmıştır.
- Uysal, A. E. (1976). *Sivaslı Halk Ozanı Âşık Talibî'de Mizah*. I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri [Sözlü sunum]. Ankara, Türkiye.
- Vural, T. (2019). Niğde İli Destan Geleneğine Müzikolojik Bir Bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (70), 583-599. <https://doi.org/10.17755/esosder.420010>
- Yetiş, K. (1994). Destan. <https://islamansiklopedisi.org.tr/destan#1> adresinden 21 Kasım 2022 tarihinde alınmıştır.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, N. (2009). Türk Destancılık Geleneği. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 6 (1), 7-15.
https://www.academia.edu/4337742/T%C3%BCrk_Destan_Gelene%C4%9Fi_Naciye_YILDIZ
- Yıldızdağ, G. (2019). Nedimî, Mahmut Danişmendoğlu.
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nedimi-mahmut-danismendoglu> adresinden 20 Kasım 2022 tarihinde alınmıştır.
- Yılmaz, S. S. (2021). *Âşık Emsalî*. Vilayet Kitabevi.

EKLER

Ek 1.

Dört şaire ait isimsiz destan baskısı örneği

Ek 2.

Farklı iki destancıya ait (Muharem Şentürk ve Dursun Koç) destanların aynı sayfada yer aldığı baskı örneği